

ห้องสมุดโรงเรียนในศตวรรษที่ 21: แนวคิดในต่างประเทศ

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง¹

บทคัดย่อ

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญภายในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้การสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ห้องสมุดโรงเรียนกำลังพัฒนาไปสู่ห้องปฏิบัติการการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า “libratories” ซึ่งเป็นสถานที่จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้เรียน บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนสมัยใหม่ ห้องสมุดโรงเรียนตามแนวคิด Learning commons บทบาทของ Librarians การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน

คำสำคัญ : ห้องสมุดโรงเรียน บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน

¹กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์ ศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

E-mail : tmaitaouthong@gmail.com

School Libraries in the 21st Century: Global Concepts

Therdsak Maitaouthong¹

ABSTRACT

The school library is a crucial learning source in a school. It plays the role in supporting the instruction and learning for learners in the 21st century. School libraries are evolving into learning laboratories or libratories. They provide the learning environments for supporting student's learning and innovative thinking. The paper presents about school libraries in the 21st century in terms of the concept of modern school library, school library in the concept of learning commons, roles of librarians, the development of school library, and school library media specialists and their roles.

Keywords: School Libraries, School Librarians, School Library Media Specialists

¹Department of Library Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, E-mail: tmaitaouthong@gmail.com

บทนำ

ห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียนภายในโรงเรียนเป็นสำคัญ โดยโรงเรียนทุกแห่งจะจัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนซึ่งอาจมีสภาพและขนาดที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้จากข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาแห่งชาติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561 พบว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 37,847 แห่ง จึงอาจคาดเดาได้ว่าจะมีห้องสมุดโรงเรียนทั่วประเทศเกือบสี่หมื่นแห่ง ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ชั้นพื้นฐานที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่น แต่เมื่อพิจารณาสภาพและปัญหาของการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยแล้วโดยภาพรวมพบว่า ครูบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดเป็นผู้ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ โดยปฏิบัติงานห้องสมุดไม่เต็มเวลา เพราะต้องรับภาระด้านอื่นของโรงเรียนด้วย ครูบรรณารักษ์ยังขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารอาจมองงานห้องสมุดไม่สำคัญเทียบเท่ากับงานส่วนอื่นจึงจัดสรรงบประมาณให้น้อย ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้อาจนำไปสู่ประเด็นปัญหาอื่นตามมา เช่น การจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศไม่เป็นระบบทำให้ค้นคว้ายาก โรงเรียนไม่จัดการเรียนการสอนในวิชาการใช้ห้องสมุดทำให้นักเรียนไม่มีทักษะการใช้ห้องสมุดและความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด เป็นต้น (Chaipet, 2006; Ramaboot, 2005; Srinitee, 2013; Utamapokin, 2000)

จากสภาพและปัญหาของการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยข้างต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และการสร้างนิสัยแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการแข่งขันกันคิดนวัตกรรมเพื่อตอบสนองใช้ในชีวิตรประจำวันและชีวิตการทำงานทุกกลุ่มอาชีพ เป้าหมายดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทักษะการดำเนินชีวิต โดยมุ่งที่การผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและเป็นผู้ที่เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นองค์กรหนึ่งในโรงเรียนที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการคิดเชิงนวัตกรรมมากขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแนวคิดในต่างประเทศโดยเฉพาะการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนสมัยใหม่ ห้องสมุดโรงเรียนตามแนวคิด Learning commons บทบาทของ Librarians การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับครูบรรณารักษ์ หรือผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนสมัยใหม่

ในอดีตห้องสมุดโรงเรียนและศูนย์สื่อในห้องสมุดโรงเรียนเป็นสถานที่ขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งจัดเก็บวัสดุสิ่งพิมพ์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการยืมวัสดุสิ่งพิมพ์ แต่การนำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบ Learning commons มาใช้ในการพัฒนาห้องสมุดไม่เพียงลดความต้องการในการซื้อชั้นหนังสือและอุปกรณ์ติดตั้งแบบถาวรต่างๆ แต่ยังสามารถกำหนดพื้นที่ตามความต้องการได้ โดยเป็นพื้นที่จัดเก็บ พื้นที่สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่หรือการประชุมชั้นเรียน (class meetings) ซึ่งออกแบบโดยใช้เฟอร์นิเจอร์ที่มีความยืดหยุ่นเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (learning environments) แก่ครูและนักเรียน และมีพื้นที่การทำงานร่วมกัน (collaborative work spaces) ทั้งที่มีรูปแบบทางกายภาพ (physical) และรูปแบบเสมือน (virtual) ที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้และทำงานร่วมกันได้ (Grigsby, 2015) ซึ่งห้องสมุดกำลังพัฒนาไปสู่ห้องปฏิบัติการแห่งการเรียนรู้ (Learning laboratories) หรือที่เรียกว่า Libratories โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่หลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้และโครงการต่างๆ (projects) ที่เกิดขึ้น และมีบริการใหม่ๆ ที่จัดขึ้นโดยผู้ปฏิบัติงานที่เรียกว่า Librarians ที่นำเสนอบริการและกิจกรรมที่ตรงตามความต้องการของนักเรียนและครู (Trilling, 2010)

สำหรับลักษณะของห้องสมุดที่เรียกว่า Libratories นั้น Trilling (2010) อธิบายว่า Libratories มีลักษณะที่สำคัญ คือ (1) การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเครื่องมือและทรัพยากรการเรียนรู้ (learning tools and resources) ทั้งในโรงเรียน ที่บ้านและสถานที่ต่างๆ (2) การจัดเตรียมการเข้าถึงแบบเสรี (open access) ผ่านเครื่องมือและเนื้อหาสารสนเทศ (information tools and content) เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กล้องดิจิทัล ซอฟต์แวร์ทางการศึกษา วิดีทัศน์ฐานข้อมูล เป็นต้น (3) การจัดเตรียมการนำเสนอผลงานที่เหมาะสมและเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักเรียน (4) การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการทำโครงการต่างๆ ควบคู่กับเทคโนโลยีที่จำเป็น พื้นที่การทำงาน เครื่องมือและทรัพยากรต่างๆ (5) การให้คำแนะนำในการใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อแหล่งสารสนเทศที่หลากหลายและสื่อสังคมที่จำเป็นได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ และ (6) มีความยืดหยุ่นและปรับตัวต่อเทคโนโลยี เครื่องมือและบริการต่างๆ โดยมีความสร้างสรรค์และการตัดสินใจในการนำเทคโนโลยีเข้ามาผสมผสานการเรียนรู้

ภาพที่ 1 ตัวอย่าง Learning Commons ณ โรงเรียน Eric Harvie

ที่มา: <http://school.cbe.ab.ca/school/ericharvie/teaching-learning/learning-commons-library/pages/default.aspx>

ห้องสมุดโรงเรียนตามแนวคิด Learning commons

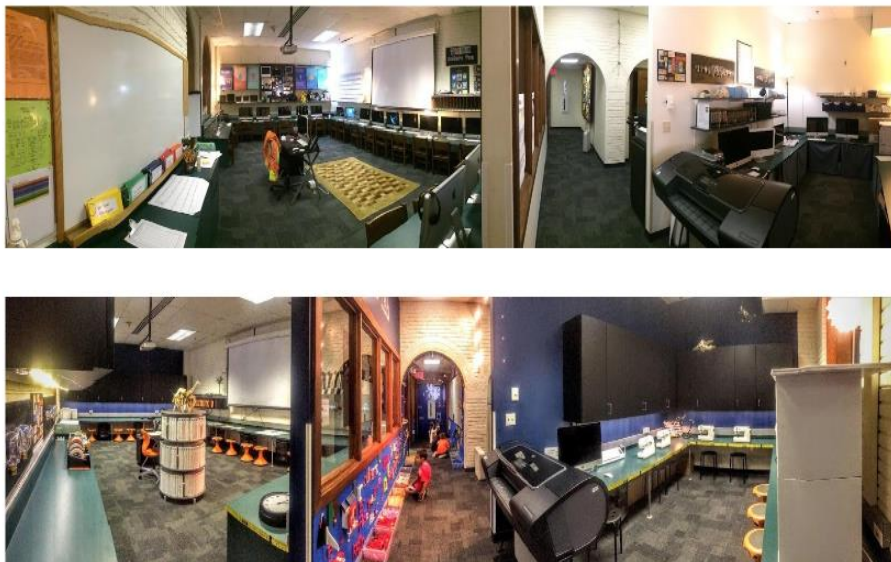
ในการจัดการห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้แนวคิด Learning commons ซึ่งเรียกแหล่งเรียนรู้ว่า Libratories นั้น จากการศึกษาแนวคิดของ Myerberg (2002) Moyer & Baker (2004) Trilling (2010) และ Grigsby (2015) สามารถสรุปลักษณะของห้องสมุดโรงเรียนตามแนวคิดดังกล่าวที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

1. ห้องปฏิบัติการการเรียนรู้ เป็นห้องที่ใช้สำหรับการสอนในชั้นเรียนและสอนทักษะการใช้ห้องสมุด ห้องประชุมกลุ่มใหญ่ที่ใช้สำหรับการประชุมเพื่อการศึกษา การประชุมผู้ปกครองและการนำเสนองานต่อชุมชน ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องอ่านหนังสือ ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องพักหรือห้องรับรองครู ห้องสตูดิโอ ห้องปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา โดยห้องต่างๆ จะมีบรรยากาศที่ดึงดูดความสนใจในการเข้าใช้ของผู้ใช้ห้องสมุด

2. พื้นที่การเรียนรู้ เป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มทางสังคมที่เป็นกลุ่มขนาดใหญ่และเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย พื้นที่การทำงานร่วมกัน (collaborative work spaces) พื้นที่สำหรับการสร้างความรู้ พื้นที่การทำโครงการร่วมกัน พื้นที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และพื้นที่สำหรับการบริการใหม่ๆ ที่ตรงกับความต้องการของครูและนักเรียน

3. เทคโนโลยีการเรียนรู้ เป็นการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาให้บริการในห้องสมุด เครื่องมือและทรัพยากรการเรียนรู้ ทรัพยากรสารสนเทศที่เข้าถึงได้แบบเสรี เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิกิพีเดีย ฐานข้อมูล เป็นต้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างและแบ่งปันความรู้ การใช้ระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System) หรือ แอลเอ็มเอส (LMS) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน โดยครูใช้ในการติดตามการ

ทำงานมอบหมายและให้นักเรียนได้รับสารสนเทศที่ตรงความต้องการในการทำงานมอบหมาย เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้เสมือนที่เรียกว่า Virtual Learning Commons ที่เน้นการสร้างและแบ่งปันความรู้ ตลอดจนเป็นเว็บท่า (portal) สำหรับชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นห้องสมุดเสมือนที่ครูและนักเรียนสามารถค้นคืน ใช้ประโยชน์และแบ่งปันความรู้ได้

ภาพที่ 2 ตัวอย่าง Libratory ณ โรงเรียนประถมศึกษา Hubbard Woods

ที่มา: <http://www.innovatemy school.com/case-studies/transformation-from-library-to-libratory-1>

บทบาทของ Librarians

บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีชื่อเรียกว่า Librarians เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับงานต่างๆ คือ (1) จัดบริการใหม่ๆ ที่ตรงความต้องการของนักเรียนและครู (2) สอนและแนะนำวิธีการใช้เครื่องมือและเนื้อหาการเรียนรู้ดิจิทัล (3) ช่วยชี้แนะให้ครูและนักเรียนได้รับสารสนเทศที่ตรงความต้องการในการทำงานมอบหมายและช่วยนักเรียนในการเรียนรู้วิธีการค้นหาสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ (4) จัดเตรียมเกี่ยวกับการจัดการโครงการ (project management) และการออกแบบการสื่อสารแก่ครูและนักเรียนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการแบบร่วมมือ (collaborative projects) และชี้แนะทีมโครงการไปสู่ทรัพยากรที่ไม่เป็นทางการ ชุมชนและทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นสำหรับผลลัพธ์โครงการที่ประสบความสำเร็จ (5) ให้คำแนะนำและสอนการรู้สารสนเทศ หลักการออกแบบสื่อและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมุ่งให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีการรู้ดิจิทัล (digital literacy) ที่สนับสนุนการเป็นบุคคลที่เรียนรู้ และ (6) สร้างเครือข่ายและเรียนรู้จาก Librarians ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนจากทั่วโลก (Trilling, 2010) จึงอาจเห็นได้ว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนในบริบทปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก บรรณารักษ์จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน

เป็นสถานที่หรือพื้นที่สำหรับการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมุ่งเน้นการจัดห้องหรือพื้นที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการสร้างและการใช้ความคิดทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคตได้เป็นอย่างดี

สำหรับบทบาทของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคิด Learning commons นั้น Grigsby (2015) ได้กล่าวว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเครื่องมือดิจิทัล ทรัพยากรสารสนเทศและวิธีการสอนที่ใช้ในชั้นเรียน ซึ่งการปรับปรุงห้องสมุดตามแนวคิดดังกล่าวบรรณารักษ์จะต้องดำเนินการใน 5 ขั้นตอน คือ (1) การตรวจสอบความซ้ำซ้อนของทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อพิจารณาคัดออก โดยเฉพาะทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลที่ซื้อมาแทนที่ทรัพยากรสารสนเทศในรูปสิ่งพิมพ์ (2) การประเมินการดำเนินงานในปัจจุบันของห้องสมุด โดยพิจารณาลักษณะเด่นของการดำเนินงาน การใช้พื้นที่ การดำเนินงานที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือทรัพยากรเป็นศูนย์กลาง สถิติการยืมทรัพยากรสารสนเทศ การบริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดหลายกลุ่มในเวลาเดียวกัน เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ การจัดสรรพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning) (3) การรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความประทับใจของครูและนักเรียนที่มีต่อห้องสมุด วัตถุประสงค์ของการใช้ห้องสมุด สิ่งที่ใช้ปฏิบัติเมื่อเข้าใช้ห้องสมุด ความต้องการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งในห้องสมุดหรือสิ่งที่ต้องการให้คงอยู่ อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้ห้องสมุดและเหตุผลที่มาใช้ห้องสมุด แม้ว่าจะสามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการผ่านช่องทางดิจิทัล (4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวางแผน โดยให้ความสำคัญกับการสำรวจชุมชนของโรงเรียน (school community) ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในการทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดพื้นที่ใหม่ การช่วยกันค้นหาข้อมูลเพื่อการสำรวจและให้ข้อเสนอแนะในการใช้ข้อมูลสำหรับการออกแบบพื้นที่ใหม่ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการสร้างแบบที่หลากหลายก่อนการเคลื่อนย้ายเฟอร์นิเจอร์หรือเพิ่มเฟอร์นิเจอร์ในพื้นที่จริง และ (5) การพิจารณาเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ต่างๆ เช่น การใช้ห้องสำหรับจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ การจัดชั้นหนังสือเพื่อให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมในพื้นที่ต่างๆ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ การเคลื่อนย้ายเฟอร์นิเจอร์สำหรับผู้ใช้งานที่แตกต่างกัน การติดตั้งแหล่งพลังงานที่ใช้ภายในอาคาร การใช้แสงสว่างจากธรรมชาติ การจัดพื้นที่บริการต่างๆ และผู้ใช้สามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้ง่าย

การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน

ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น Valenza (2010) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของบรรณารักษ์ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การอ่าน เป็นการส่งเสริมการอ่านที่มุ่งให้นักเรียนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การประชาสัมพันธ์หนังสือผ่านสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ห้องสมุด การเขียนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการอ่านผ่านบล็อกและทวิต การสร้างจุดเชื่อมโยงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าถึงได้เสรี การแนะนำและประชาสัมพันธ์หนังสือผ่านบล็อก วิกี และเว็บไซต์ต่างๆ และการเล่าเรื่องหนังสือดิจิทัลที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือในการสร้างและแบ่งปันระหว่างนักเรียนและบรรณารักษ์

2. พื้นที่ทางสารสนเทศ เป็นการเตรียมเครื่องมือสืบค้นที่หลากหลาย กลยุทธ์การรวบรวมและประเมินสารสนเทศ การจัดระบบเว็บสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการสารสนเทศเฉพาะ เช่น บล็อก เว็บไซต์ วิกี เว็บท่า การเข้าถึงฐานข้อมูลและสื่อต่างๆ การใช้เว็บเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการความรู้ การสร้างเว็บท่าสารสนเทศส่วนบุคคลและศูนย์การสร้างความรู้ที่สนับสนุนการค้นคว้าและการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นสารสนเทศที่ตรงความต้องการ และการรวบรวมเครื่องมือต่างๆ มารวมไว้ที่เว็บไซต์ห้องสมุด เช่น Google Calendars, RSS feeds, Flickr เป็นต้น

3. การสื่อสาร การตีพิมพ์และการเล่าเรื่อง เป็นการนำเสนอผลจากการศึกษาค้นคว้า การสอนนักเรียนให้รู้วิธีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การเลือกเครื่องมือการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์สำหรับโครงการของนักเรียน การจัดให้มีพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือนในการผลิตงานของนักเรียน เช่น การผลิตวิดีโอ ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น และการพิมพ์งานเขียนในรูปดิจิทัล

4. การพัฒนามวลทรัพยากรสารสนเทศ เป็นการสร้างมวลทรัพยากรสารสนเทศแบบร่วมมือ ความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของมวลทรัพยากรสารสนเทศที่เข้าถึงได้ การแบ่งปันรายการทรัพยากรสารสนเทศและการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศทางออนไลน์ การจัดมวลทรัพยากรสารสนเทศซึ่งรวมถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเสียง ซอฟต์แวร์ที่เปิดเผยแพร่ หอสมุดดิจิทัล เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างมวลทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้การสำรวจแบบปฏิสัมพันธ์และแบบฟอร์มเสนอแนะผ่านเว็บ ความเข้าใจว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่สร้าง ร่วมมือและแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ และการรวบรวมผลงานของนักเรียนโดยใช้เครื่องมือการพิมพ์ดิจิทัลในการแบ่งปันและประชาสัมพันธ์งานเขียนและศิลปะของนักเรียน

5. สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพ เป็นพื้นที่จัดบริการหนังสือและทรัพยากรต่างๆ มีลักษณะเป็น Libratory จัดพื้นที่สำหรับการผลิตสื่อ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ และการรวมกลุ่มเพื่อการวางแผนและวิจัยและการสร้างเครือข่ายสังคม ผู้เรียนสามารถเข้าถึงห้องสมุดได้ในทุกที่ บรรณารักษ์สอนได้ทั้งในและนอกห้องสมุดและร่วมสอนกับครูในชั้นเรียนและห้องเรียนเสมือน ติดต่อสื่อสารกับโรงเรียนอื่นๆ ผ่านทางอีเมลและห้องสนทนา (chat) และมีพื้นที่บริการคอมพิวเตอร์วางตัก (laptop) และทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ

6. การเข้าถึง ความเสมอภาคและการสนับสนุน เป็นความเกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำดิจิทัล (digital divide) ระหว่างผู้ที่สามารถค้นหาสารสนเทศที่มีคุณภาพในรูปแบบของสื่อต่างๆ และผู้ที่ไม่สามารถค้นหาได้ การเข้าถึงเครื่องมือใหม่ๆ สำหรับการสร้างและการตีพิมพ์ การพิจารณาเกี่ยวกับ

ความทันเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน การเตรียมคอมพิวเตอร์วางตั้งและโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับการเข้าถึงได้ตลอดเวลา การจัดเตรียมซอฟต์แวร์ที่เปิดเผยแพร่สำหรับเป็นทางเลือกของครูและนักเรียน การให้ยืมคอมพิวเตอร์วางตั้ง กล้อง และอุปกรณ์ต่างๆ การเข้าถึงการอ่านที่ตรงความต้องการที่แตกต่างกัน การนำเสนอหนังสือในหลากหลายรูปแบบ การสนับสนุนการสอนร่วมกับครูในชั้นเรียน และการสนับสนุนการใช้และการเข้าถึงเครื่องมือใหม่ๆ ตามความต้องการของนักเรียน

7. ผู้ชมและความร่วมมือ เป็นการรับรู้ว่ามีผู้ชมผลงานของนักเรียนและนักเรียนสามารถแบ่งปันความรู้ใหม่ๆ ให้กับเครือข่าย การให้นักเรียนแบ่งปันแนวคิดและมีส่วนร่วมในการสนทนาในสถานที่ต่างๆ ที่นอกเหนือจากห้องสมุดหรือห้องเรียน การใช้การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (cloud computing) ในการร่วมกันทำงาน แบ่งปันและตีพิมพ์ผลงานของนักเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนในเครือข่ายสังคม การใช้เครื่องมือการประชุมทางไกล เช่น Skype ในการอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ การพูดคุยกับนักเขียนหรือผู้เชี่ยวชาญ การใช้เครื่องมือการทำงานร่วมกันในการสนทนาระหว่างนักเรียน เช่น บล็อกและวิกิ เป็นต้น การใช้ GoogleDocs, Flickr, และเครื่องมือการเขียน หรือการสร้างผังมโนทัศน์และเครื่องมือการเล่าเรื่อง และการสร้างเครือข่ายสำหรับการเรียนรู้และกิจกรรมนอกหลักสูตร

8. ลิขสิทธิ์ ก๊อปปี้เลฟต์ (copyleft) และจริยธรรมสารสนเทศ การสอนให้นักเรียนใส่ใจในประเด็นร่องรอยดิจิทัล (digital footprints) และการตรวจสอบการใช้เครื่องมือสืบค้น การสนับสนุนการพัฒนาร่องรอยดิจิทัลเชิงวิชาการ พฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้วิกิและบล็อก การเป็นแบบอย่างของการเคารพในทรัพย์สินทางปัญญา การสร้างรายการอ้างอิงบนเว็บและเครื่องมือการจดบันทึก การแนะนำให้ทราบถึงการเพิ่มขึ้นของเว็บไซต์ที่มีลิขสิทธิ์หรือมีก๊อปปี้เลฟต์ มีความเข้าใจเกี่ยวกับครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons) และสนับสนุนการสร้างครีเอทีฟคอมมอนส์ ตลอดจนมีแนวคิดเกี่ยวกับการใช้งานโดยธรรมและการใช้งานที่มีลิขสิทธิ์

9. เครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ เป็นการใช้ iPod, iPhone, และ iPad เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายสังคม เช่น Facebook เป็นต้น การใช้เครื่องมือสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความน่าเชื่อถือในชั้นเรียน

10. การพัฒนาทางวิชาชีพและความเป็นมืออาชีพ เป็นการแสวงหาแนวทางการพัฒนาทางวิชาชีพ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคม การแนะนำครูในการจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การอ่านวารสารวิชาการและบล็อกในสาขาเทคโนโลยีการศึกษา การใช้ทวีตเตอร์ติดตามข่าวสารความรู้และความเคลื่อนไหวของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เขียน การใช้ทวีตเตอร์ในการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจทางวิชาชีพ การเรียนรู้จากแหล่งจัดเก็บข้อมูลการประชุมวิชาการต่างๆ การแบ่งปันความรู้ใหม่กับบุคคลอื่นโดยใช้เครื่องมือโซเชียลบุ๊กมาร์ค (social bookmarking tools) เช่น Delicious และ Diigo การเข้าร่วมในเครือข่ายสังคมต่างๆ และการพัฒนาแบรนด์ใหม่ในวิชาชีพ

11. การเรียนการสอนและการอ้างอิง เป็นการนำเสนอการบริการสำหรับผู้เรียนและครูได้ตลอดเวลา (24/7) ในประเด็นความต้องการสารสนเทศ ความน่าเชื่อถือและการผสมผสานหลายวิธีหลายสื่อและตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละราย การใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้เรียนเชิงปฏิสัมพันธ์ทั้งในฐานะผู้บริโภคและผู้ผลิตสารสนเทศ การสร้างและแบ่งปันความรู้ของผู้เรียน การตัดสินใจเกี่ยวกับสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือ การประเมินสารสนเทศในรูปแบบสื่อที่หลากหลาย การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน บรรณารักษ์จะต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ในขณะที่ Google และ Wikipedia ไม่สามารถทำได้ การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการสืบค้น การประเมินการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ การเป็นพลเมืองดิจิทัล ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เชื่อมต่อระหว่างนักเรียนและครู

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน (School library media specialists) หรือที่มีชื่อย่อว่า เอสแอลเอ็มเอส (SLMS) เป็นบุคลากรของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานศูนย์สื่อในห้องสมุดโรงเรียน (School library media center) หรือที่มีชื่อย่อว่า เอสแอลเอ็มซี (SLMC) โดยเป็นผู้ที่ดูแลหลักสูตรที่เปิดสอนในโรงเรียน งานมอบหมายและการเรียนรู้ของนักเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศ กระบวนการและเทคโนโลยีที่สนับสนุนความสำเร็จของนักเรียน ในขณะที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ (Lowe, 2001) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนนับเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญในการกำหนดประเด็นที่นักเรียนสนใจจะศึกษาค้นคว้า เพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ใกล้ชิดกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการของนักเรียนและการมีส่วนร่วมในการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้า ทั้งยังเป็นผู้ที่มีโอกาสได้ทบทวนทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอจึงสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศที่อาจนำไปใช้ในการเรียนรู้ของนักเรียนและมีส่วนร่วมในการสนทนากับนักเรียนในชั้นเรียนในประเด็นที่ทันสมัย (Torrisse, 2010) ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนจึงเปรียบเสมือนบุคคลที่ทำงานร่วมกับครูในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ลงในกระบวนการเรียนการสอนของรายวิชา และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อได้มีโอกาสในการให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานมอบหมายรายงานและโครงการต่างๆ ของนักเรียนด้วย

สำหรับสมรรถนะที่สำคัญของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนนั้น Johnston, et al. (2012) อธิบายไว้ 3 ประการ คือ (1) ทำงานในฐานะผู้นำที่จะพยายามบูรณาการเทคโนโลยี และร่วมทำงานกับบุคคลต่างๆ ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและเครื่องมือดิจิทัลในการเรียนรู้ของนักเรียน (2) สนับสนุนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสนับสนุนความเข้าใจเชิงแนวคิด การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างกระบวนการต่างๆ ของนักเรียน และ (3) ออกแบบและปรับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตรงความต้องการซึ่งส่งเสริมนักเรียนใน

การเรียนรู้ตามสภาพจริงผ่านการใช้เครื่องมือและทรัพยากรดิจิทัล อนึ่ง ในการปฏิบัติงานของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น Lowe (2001) ได้นำเสนอขั้นตอนสำหรับการปฏิบัติงานของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนในอนาคตไว้ 3 ขั้นตอน คือ (1) เรียนรู้และรับรู้ โดยการอ่านและเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ และแบ่งปันความรู้ให้แก่เพื่อนร่วมงาน (2) มีส่วนร่วม โดยมีส่วนร่วมในโปรแกรมสารสนเทศและเทคโนโลยี และสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสื่อในห้องสมุดให้แก่ครู ผู้บริหารและผู้ปกครอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนได้เรียนรู้ทักษะที่สำคัญ และ (3) เป็นผู้นำ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการตัดสินใจและการวางแผน มีส่วนร่วมกับคณะกรรมการเทคโนโลยีของโรงเรียนและเข้าร่วมประชุมด้วยวิสัยทัศน์ที่ระบุไว้ตามนโยบายเทคโนโลยีของโรงเรียน

ภาพที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนกำลังสอนนักเรียน ณ โรงเรียนประถมศึกษา Lockhart

ที่มา: <https://twitter.com/MassapequaPS/status/959524337249382400>

บทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน ผลการศึกษาของ Riedling (2001) ที่ศึกษารายละเอียดงานของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียน พบว่า มีงาน 5 ด้านที่ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนจะปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการบริหาร ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว การพัฒนาและใช้นโยบายและกระบวนการปฏิบัติงาน การบริหารงบประมาณ การประเมินโปรแกรม บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุต่างๆ การจัดตารางเวลาการทำงาน การบำรุงรักษาและซ่อมแซมอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ การจัดทำรายงานทางสถิติ การประเมินนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงาน ห้องสมุด การดูแลและบำรุงรักษาระบบห้องสมุดอัตโนมัติและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างเครือข่ายและแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศกับห้องสมุดอื่นๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความ

สนใจของผู้ใช้ การดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศใหม่ การให้คำแนะนำในการเลือก การระบุแหล่ง การใช้ประโยชน์และการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ การให้ความช่วยเหลือในการตีความและ สนับสนุนเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชนในโรงเรียน การจัด โปรแกรมประชาสัมพันธ์ การวางแผนโปรแกรมสื่อในห้องสมุดโรงเรียน การส่งเสริมการใช้ศูนย์สื่อใน ห้องสมุดโรงเรียน การส่งเสริมการอ่านและการใช้ห้องสมุด และการจัดอบรมและให้คำแนะนำแก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียน

2. ด้านการพัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบด้วย การเลือกและประเมิน วัสดุและเทคโนโลยีที่สนับสนุนหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนและปรัชญาทางการศึกษา การจัด หมวดหมู่ ทำรายการ ประมวลผลและจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ การบำรุงรักษาทรัพยากร สารสนเทศที่สนับสนุนการใช้ประโยชน์ของผู้ใช้ การสำรวจความทันสมัยของทรัพยากรสารสนเทศที่มี ให้บริการ การบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงความต้องการและมีความเหมาะสมกับหลักสูตร ในปัจจุบัน การคัดออกทรัพยากรสารสนเทศที่ล้าสมัยหรือชำรุดเสียหาย การพัฒนาทรัพยากร สารสนเทศให้มีความสมดุล การจัดเตรียมรายการบรรณานุกรม รายการหนังสือที่ควรอ่านและวัสดุที่ สนับสนุนหลักสูตรสำหรับนักเรียนและครู การช่วยจัดเตรียมสื่อการสอน นิทรรศการและพื้นที่จัด แสดงหรือจัดข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ และการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการพัฒนาทาง วิชาชีพที่ทันสมัยและตรงความต้องการของครูและบุคลากรในโรงเรียน

3. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียน โดยรวม การจัดเตรียมสารสนเทศที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน การจัดเตรียม คำแนะนำสำหรับนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงานหลักสูตร การสนับสนุนคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง กับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การปรับปรุงหลักสูตรและการใช้ตำราเรียน การให้ ความช่วยเหลือครูในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นภาษาและกลยุทธ์การเรียนการสอน แบบสหสาขาวิชา การให้คำปรึกษาแก่ครู บุคลากร นักเรียนและชุมชน โดยเฉพาะการเลือกทรัพยากรที่ เป็นสิ่งดีพิมพ์และสิ่งไม่ดีพิมพ์ การวางแผนร่วมกับครูในการจัดทำหน่วยการสอน การจัดและแสดง ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา ทรัพยากรสารสนเทศใหม่ การจัดเตรียมการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดและสารสนเทศของ โรงเรียน และการจัดเตรียมการเข้าถึงวัสดุต่างๆ ในทุกรูปแบบ

4. ด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย การสอนการใช้ห้องสมุด การรู้สารสนเทศ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณแก่นักเรียนและบุคลากรใน โรงเรียน การจัดเตรียมคู่มือสำหรับนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงานหลักสูตร การประเมินการ เรียนรู้และความต้องการสารสนเทศของนักเรียนและบุคลากร การสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้ที่ หลากหลาย อัตราการเรียนรู้และกลยุทธ์การสอน การจัดการสอนเป็นกลุ่มและรายบุคคล การ สนับสนุน ส่งเสริมและสอนการอ่านและทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปฐมนิเทศนักเรียนและ บุคลากรใหม่ การส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญา การปกป้องสิทธิของผู้ใช้แต่ละคนในความเป็นส่วนตัว

และความเชื่อมั่นในศูนย์สื่อในห้องสมุดโรงเรียน การบูรณาการการรู้สารสนเทศในการสอนและส่งเสริมการรู้สารสนเทศแก่บุคลากรและนักเรียนทุกคน การสอนและวางแผนร่วมกับครูในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะการศึกษาขั้นพื้นฐาน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ทักษะการประเมินวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และทักษะการผลิตสื่อ การจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความสามารถในการสร้างสรรค์และการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีต่างๆ แก่นักเรียนและครู การจัดบรรยากาศที่สนับสนุนการใช้ศูนย์สื่อในห้องสมุดโรงเรียน การจัดฝึกอบรมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีหรือซอฟต์แวร์ใหม่แก่ครูและนักเรียน การจัดการพฤติกรรมนักเรียนในเชิงสร้างสรรค์ การช่วยเหลือนักเรียนและบุคลากรในการระบุแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม และการส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน บุคลากรและชุมชน

5. ด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย การแสดงความซื่อสัตย์ทางวิชาชีพโดยผ่านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม การมีภาวะผู้นำในการบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรและการปฏิบัติการสอนของครู การมีส่วนร่วมในองค์กรและกิจกรรมทางวิชาชีพที่หลากหลายเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีห้องสมุด การติดต่อสื่อสารกับห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา การจัดฝึกอบรมในงานและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ใหม่ๆ แก่ครูและบุคลากร การพัฒนาทางวิชาชีพแก่บุคลากรและผู้บริหารโรงเรียน การวางแผนและ/หรือมีส่วนร่วมในโครงการพิเศษและโครงการต่างๆ ของโรงเรียน มีความมุ่งมั่นในกฎหมาย นโยบาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ การใช้การวิจัยและวิธีการต่างๆ ในขอบเขตของเทคโนโลยี การสอน การเรียนรู้และหัวข้ออื่นๆ และการใช้สื่อในห้องสมุดโรงเรียนที่มีความทันสมัยและดีที่สุดในการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาชีพ การประชุมทางวิชาการ การสร้างเครือข่ายและวารสารทางวิชาชีพ

จากบทบาทของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานห้องสมุด การพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนและจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการพัฒนาทางวิชาชีพ ซึ่งทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนได้มีส่วนช่วยครูในการพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะตามความคาดหวัง โดยเฉพาะการพัฒนาครูและนักเรียนให้มีทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ห้องสมุด การรู้สารสนเทศ และการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูในการนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันนักเรียนก็สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในห้องสมุดโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองเพื่อจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

บทสรุป

ห้องสมุดโรงเรียนนับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนซึ่งถือเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่เริ่มต้นของการเรียนรู้และปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ให้เกิดกระบวนการคิดอันจะนำไปสู่การคิดเชิง

นวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคตได้ ห้องสมุดโรงเรียนในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาไปสู่ห้องปฏิบัติการแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทั้งในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมเสมือน โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญ นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วห้องสมุดโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งของโรงเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านบุคลากร ความรู้ความเข้าใจ งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์ ตลอดจนความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องปฏิบัติการการเรียนรู้ โดยเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนและฝึกกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ได้นำเสนอไปข้างต้นนั้น อาจเป็นแนวคิดและการปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงในบริบทของต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาที่อาจมีสภาพและบริบทของการเรียนรู้และการทำงานที่อาจแตกต่างจากบริบทของประเทศไทย แต่หากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียน ครู ครูบรรณารักษ์ นักเรียน ตลอดจนนักวิชาการและบุคลากรในภาคส่วนต่างๆ มีความร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยก็อาจพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

สำหรับแนวทางการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรเล็งเห็นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนและให้การสนับสนุนในด้านบุคลากรและงบประมาณเช่นเดียวกับงานส่วนอื่นของโรงเรียน พร้อมทั้งผลักดันให้มีการกำหนดอัตรากำลังในตำแหน่งครูบรรณารักษ์สำหรับโรงเรียนทุกแห่ง และการจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างบุคคลให้ทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูบรรณารักษ์หรือผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนได้มีโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้จากการเข้าร่วมประชุม สัมมนาหรืออบรมทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือหัวข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานห้องสมุดและการสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคลากร นักเรียนและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการระดมสมองเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน โดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนร่วมกัน
4. ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดของหน่วยงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

หรือพื้นที่ที่ใกล้เคียงกัน โดยมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือกันและการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนไปสู่ห้องปฏิบัติการแห่งการเรียนรู้

5. หน่วยงานในวิชาชีพบรรณารักษ์ อาทิ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ สำนักหอสมุดแห่งชาติ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ และห้องสมุดมหาวิทยาลัย ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ให้แก่ครูบรรณารักษ์หรือผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และทำวิจัยหรือร่วมทำวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องปฏิบัติการแห่งการเรียนรู้

References

- Chaipet, S. (2006). **State and problems of management according to the library standards of municipal school, 7th local education group (Master's thesis).** Thepsatri Rajabhat University. [In Thai]
- Grigsby, S. K. S. (2015). **Re-imagining the 21st century school library: From storage space to active learning space.** TechTrends, 59(3), 103-106.
- Johnston, M. P., Huber, J., Dupuis, J., O'Hair, D., O'Hair, M. J., Sandidge, R. (2012). **Revitalization of the school library media specialist certification program at the University of Kentucky: Preparing 21st century school library technology leaders.** Journal of Education for Library and Information Science, 53(3), 200-207.
- Lowe, C. (2001). **The role of the school library media specialist in the 21st century.** Teacher Librarian, 29(1), 30-33.
- Moyer, M., & Baker, R. M. (2004). **Re-designing a school library media center for the 21st century.** Library Media Connection, 22(7), 24-25.
- Myerberg, H. (2002). **School libraries: A design recipe for the future.** Knowledge Quest, 31(1), 24-25. Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2018). Educational statistics. Retrieved from <http://www.mis.moe.go.th/mis2018/> [In Thai]
- Ramaboot, P. (2013). **Operational status of school libraries under Buriram primary educational service area office 4 (Master's thesis).** Kamphaeng Phet Rajabhat University. [In Thai]
- Riedling, A. M. (2001). **In search of who we are: The school library media specialist in the 21st century.** The Book Report, 20(3), 28-32.
- Srinitee, N. (2013). **A study of administrative problems of the educational opportunity expansion school library under the office of the basic education commission Pathumthani area 2 (Master's thesis).** North Bangkok University. [In Thai]
- Torrise, M. L. (2010). **Role of the library media specialist in greening the curriculum: A community-based approach to teaching 21st century skills outside of the school library through the practice of urban agriculture.** Library Media Connection, 28(4), 18-20.

- Trilling, B. (2010). **From libraries to learning “libratories:” the new ABC’s of 21st-century school libraries.** *School Library Monthly*, 27(1), 43-46.
- Utamapokin, S. (2000). **Problems in the operation of school libraries from the opinion of school administrators, teacher-librarians, and teachers in secondary schools under the general education department, Buriram province (Master’s thesis).** Mahasarakham University. [In Thai]
- Valenza, J. K. (2010). **Manifesto for 21st century school librarians.** Retrieved from <http://teacherlibrarian.com/2011/05/01/manifesto-for-21st-century-teacher-librarians/>